

Доцільно виокремити ключові педагогічні умови, які впливають на формування інформаційно-цифрової компетентності учнів початкової школи в умовах сталого розвитку. Зокрема, такими умовами є нестандартні форми організації навчання, реалізація виховних ситуацій щодо залучення учнів до інформаційної діяльності, створення інформаційно-розвивального середовища для занять з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини, забезпечення творчої самореалізації учнів тощо.

Висновки. Таким чином, необхідно відзначити, що формування інформаційно-цифрової компетентності учнів початкової школи в умовах сталого розвитку є соціально обумовленою, цілеспрямованою взаємодією вчителів та учнів, яка спрямована на здобуття знань, вмінь та навичок роботи з інформацією із використанням на цій основі інформаційно-цифрових технологій. В основі формування інформаційно-цифрової компетентності учнів початкової школи лежать такі педагогічні умови цього процесу як застосування нетипових форм організації навчання, реалізація виховних ситуацій для залучення учнів до інформаційної діяльності, інформаційне забезпечення та створення розвиваючого середовища для навчання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей кожного учня, забезпечення творчої самореалізації тощо.

Література:

1 Власій О., Дудка О. Шляхи формування інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2019. С. 383-397.

2. Дубровська Л. О., Самойленко О. В., Дубровський В. Л. Педагогічні особливості використання нетрадиційних уроків у початковій школі. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. 2019. № 4. С. 45-50.

3. Кудла М. В. Розвивальне освітнє середовище у початковій школі як фактор становлення успішної особистості. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 70, Т. 2. С. 95-99.

4 Пометун О. І. Педагогічні засади освіти для сталого розвитку в Українській школі. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 171–182

5 Чайковська Г. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи на засадах сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2020. Вип. 1 (46). С. 138–142

САМООЦІНЮВАННЯ ЕТИЧНОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ДІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ОНЛАЙН-ВЗАЄМОДІЇ: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХ СТИМУЛЮВАННЯ

Шишак А.М.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
andrianashyshak@tnpu.edu.ua*

Актуальність дослідження. Епоха цифрової трансформації передбачає становлення нової форми контактів між людьми – віртуальної взаємодії. Соціальна складова сталого розвитку суспільства та кожної особистості зокрема реалізується і в офлайн, і в онлайн. Зважаючи на це, змінюються підходи до організації спілкування, дещо специфічним стає його перебіг і, відповідно до цього, з'являються нові виклики, які пов'язані з етичністю та безпечністю поведінки молодших школярів в інтернеті.

Оскільки дорослі не можуть постійно гарантувати повний контроль за тим, що і як роблять діти у Глобальній мережі, єдино правильним шляхом є навчити учнів 6–10 років самим спостерігати за своїми діями, аналізувати їх та оцінювати на предмет етичності та безпечності. Тож зазначене вище обґрунтовує важливість запропонованої теми дослідження.

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити сутність самооцінювання етичності та безпечності дій молодших школярів під час онлайн-взаємодії та обґрунтувати шлях його стимулювання.

Методика й організація дослідження. Для досягнення мети нами вивчено науково-педагогічну літературу із запропонованої проблеми та проаналізовано тематичний досвід вчителів початкових класів ЗЗСО, дані про який отримано під час безпосереднього спілкування.

Результати дослідження. Самооцінювання – це процес самостійного вивчення та визначення рівня власної діяльності [4, с. 174]. Етичність поведінки учня початкової школи в інтернеті передбачає дотримання ним певної системи норм та стандартів, які охоплюють повагу до часу іншої людини, грамотне письмо, ввічливість, уникнення конфліктів, право на приватність тощо. Такі вимоги також називають нетикетом. Безпечність онлайн-взаємодії визначається тим, наскільки користувач здатний протидіяти можливим ризикам у Глобальній мережі, що можуть бути пов'язаними з особистим здоров'ям, власною безпекою, безпекою навколишніх та витоком персональної інформації [3, с. 74–75]. Отже, самооцінювання етичності та безпечності дій молодших школярів під час онлайн-взаємодії передбачає визначеннями ними сильних та слабких сторін власних дій в контексті дотримання правил нетикету, зокрема: наскільки добре вони володіють нормами віртуального спілкування у процесі користування публічними та приватними засобами комунікації, чи вони пишуть грамотно та чи відповідає написане вимогам мережі, чи дотримуються необхідних норм увічливості й приватності та ін. Також це охоплює усвідомлення учнями початкової школи достатності чи недостатності особистих здатностей безпечної поведінки в онлайні, що дає змогу уникнути шкоди для власного здоров'я та здоров'я інших, загрози стану захищеності – свого та оточення.

На думку педагогів-практиків, шляхом стимулювання самооцінювання етичності та безпечності дій молодших школярів під час онлайн-взаємодії є застосування в освітньому процесі вправ, спрямованих на рефлексію. Корисними для реалізації зазначеної мети є «Щоденник рефлексії», «Сходи успіху», «Рефлексивне коло» тощо. Наведемо приклади їх використання.

Щоденником рефлексії є особисті записи, мета яких – зафіксувати значимі випадки та події, проаналізувати свої роздуми, обміркувати кроки розв'язання проблеми та ін. [1].

Молодші школярі можуть вести щоденник рефлексії про етичність та безпечність власних дій під час онлайн-взаємодії за відповідними бланками, які містять такі колонки: що відбулося? чи була онлайн-взаємодія етичною? чому? як можна було б зробити її більш етичною? чи була онлайн-взаємодія безпечною? чому? як можна було б зробити її більш безпечною?

Учні початкової школи роблять записи у дні, коли вони взаємодіяли в інтернеті. Раз на два тижні під час ранкової зустрічі у класі їх варто обговорювати за орієнтовними питаннями:

- З ким ти спілкувався (-лася) в інтернеті?
- Чи етичною була твоя онлайн-взаємодія? Чому?
- Наведи приклад ситуації, коли ти спілкувався в інтернеті із дотриманням правил нетикету. Які почуття та емоції у тебе тоді виникали?
- Чи порушував ти коли-небудь правила нетикету? Які саме? Чому це трапилось? Як ти себе почував (-ла)?
- Чи безпечною є твоя поведінка в інтернеті? Поясни, чому.
- Наведи приклад ситуації, коли ти користувався (-лася) інтернетом, піклуючись про безпеку. Які почуття та емоції у тебе тоді виникали?
- Чи доводилося коли-небудь нехтувати правилами безпечної поведінки в інтернеті? Якими? Чому це траплялося? Як ти себе почував (-ла) у той момент?

– Поміркуй, як можна вдосконалити свою поведінку так, щоб більш етично та безпечно користуватися інтернетом.

Під час застосування вправи «Сходи успіху» варто пропонувати молодшим школярам за допомогою стрілки «розмістити» образ людини на сходинці, яка відповідає їх рівню безпечності та етичності поведінки в інтернеті («Моя поведінка є етичною / безпечною»: «ніколи» / «рідко» / «часто» / «завжди») [2]. При цьому слід відповісти на запитання:

– Чому ти розмістив (-ла) образ людини саме на цій сходинці?

– Що тобі ще потрібно дізнатися, щоб розмістити образ людини на сходинку вище?

Сутність вправи «Рефлексивне коло» полягає у тому, щоб учні початкової школи стали в коло, а вчитель формулюватиме питання, на які вони відповідають на основі аналізу власного досвіду [2]. Такий вид діяльності можна організовувати під час ранкових зустрічей чи тематично спрямованих уроків з інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Зміст запитань може бути таким:

– Розкажіть, чи траплялася з вами небезпечна ситуація в інтернеті. Яка?

– Якими були ваші емоції та почуття у цей момент?

– Яка була причина небезпеки?

– Як ви поводитися у цій ситуації?

– Чого навчив вас цей досвід?

– Чи можна було уникнути такої ситуації? Поміркуйте, як.

Висновки. Таким чином, самооцінювання етичності та безпечності дій молодших школярів під час онлайн-взаємодії передбачає процес самостійного вивчення та визначення ними рівня власної поведінки в інтернеті, що пов'язана з дотриманням нетикету та протидією ризикам для їх здоров'я та захищеності, а також здоров'я та захищеності навколишніх. Шляхом стимулювання цієї діяльності є застосування в освітньому процесі рефлексивних вправ, зокрема «Щоденника рефлексії», «Сходів успіху», «Рефлексивного кола» та ін.

Література:

1. Литовченко С. Рефлексія. Щоденник спостережень для педагогів та батьків. Київ : Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (відділ освіти дітей з порушеннями слуху), Інклюзивно-ресурсний центр №3 Деснянського району м. Києва, 2022. 3 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732824/>

2. Топол В. Як учителю отримати зворотний зв'язок від учнів? Кілька перевірених методик. Нова українська школа : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-uchytelyu-otrymaty-zvrotnyj-zv-yazok-vid-uchniv-kilka-efektyvnyh-metodyk/>

3. Чайка В., Шишак А. Інформаційно-цифрові вміння учнів початкової школи: сутність, види, змістові характеристики. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. № 1. С. 69–77.

4. Чикурова О. Я. Формування самопроцесів особистості учнів початкової школи як компонентів вміння самоорганізації навчальної діяльності. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. № 113. С. 167–176.